

Milí čitatelia, sympatizanti baníctva!

V minulosti mala každá banská organizácia noviny, v ktorých boli zamestnanci informovaní o diani vo svojich podnikoch.

Podnik Železozrudných baní v Spišskej Novej Vsi vydával *Banícke slovo*, ktoré chceme obnoviť.

Občianske združenie Banický spolok Spiš v Spišskej Novej Vsi bol založený na Valnom zhromaždení dňa 11. 6. 2008. Spolok sa riadi Deklaráciou prijatou na slávnostnom stretnutí bývalými zamestnancami baníckych organizácií na Spiši dňa 19. 10. 2007. Boli prijaté zásady oživenia starých baníckych tradícií, obnovy a zachovania kultúrneho – technického dedičstva Spiša. Banický spolok Spiš sa ďalej riadi plánom činnosti na jednotlivé roky a Stanovami Banického spolku. Je členom Združenia baníckych spolkov a cechov Slovenska,

členom Slovenskej baníckej spoločnosti a spolupracuje so Slovenskou banskou komorou.

Históriu nášho mesta je potrebné prezentovať už od 11. storočia kedy vznikli okrem baníckych závodov banícke spolky, ako Spolok Sv. Barbory, ktorého Štatút je písomne zachovaný z roku 1613. Rozhodujúci doklad o existencii baníctva v katastri Spišská Nová Ves je rok 1776 zachovaný umeleckým oltárnym drevorytom z evanjelického kostola (modlitebňa) v Spišskej Novej vsi. Oltár prežil tri storočia a objavili sme ho v popradskom Podtatranskom múzeu v Spišskej Sobotke.

Banícky spolok Spiš má jeden z cieľov zachovávať a obnovovať kultúrne a technické hodnoty vytvorené baníckym podnikaním v rámci mesta Spišskej Novej Vsi.

Vážený čitatelia.

Dostáva sa vám do rúk *Banícke slovo*, náš občasník v ktorom vás budeme priebežne informovať o činnosti Banického spolku Spiš a taktiež sa budeme vracáť do histórie baníctva a hutníctva v našom regióne.

Do tohto nášho Banického slova prispieť aj vy. Čakáme na vaše podnety, spomienky aj historické a dobové fotografie.

Banícke slovo plánujeme vydať k menu sv. Barbory, patrónky baníkov, dňa 4. 12. 2020 v počte 200 ks. Zároveň celý obsah čísla nájdete na WEB stránke spolku.

Zdar boh!

Ing. Vladimír Klaučo,
predseda spolku

Osobnosť Spiša

Ing. Eduard Müncner sa narodil v Levoči 15. 3. 1939. Od roku 1946 žil v Starej Ľubovni, kde v roku 1957 zmaturoval na Jedenáštočnej strednej škole. V roku 1962 promóciou úspešne ukončil Banickú fakultu VŠT v Košiciach.

Po absolvovaní Baníckej fakulty VŠT nastúpil ako revírnik do Železozrudných baní, závod Sloviniky. Postupne sa vypracoval na samostatného technológa, zástupcu vedúceho bane a zástupcu hlavného inžiniera. Od roku 1970 pracoval na Obvodnom banskom úrade v Spišskej Novej Vsi, kde v rokoch 1972 – 1995 pôsobil ako predseda tohto úradu. V roku 1974 – 1979 absolvoval právnické štúdium a inštitút riadenia. Po odchode do dôchodku v roku 2000 pracoval v spoločnosti Detex, s. r. o. a neskoršie až do konca svojho života v spoločnosti Matrix Slovakia, s. r. o.

Popri svojom zamestnaní vykonával aj prácu pedagóga. Externe učil na Strednej priemyselnej škole Baníckej a geologickej v Spišskej Novej Vsi, na gymnáziách v Krompachoch a v Spišskej Novej Vsi, bol konzultantom pre poslucháčov Baníckej fakulty Vysoké školy technickej v Košiciach. Získal oprávnenie strelmajstra pre bane s nevybušným prostredím a v roku 1967 na Ústrednom banskom úrade

v Prahe, ako prvý zo Slovenska získal oprávnenie „technicky vedúci baníckych odstrelov“. Aktívne sa zúčastňoval zavádzania trhacích prác veľkého rozsahu a ako jeden z prvých na Slovensku aktívne spolupracoval pri zavádzaní trhaviny DAP a emulzióny trhaviny.

Publikoval viac ako 100 odborných článkov a predniesol viac ako 60 prednášok na konferenciách doma i v zahraničí. Je autorom učebných textov pre strelmajstrov, technických vedúcich odstrelov, odpaľovačov ohňostrojov a predavačov pyrotechnických výrobkov.

pokračovanie na strane 2

HISTÓRIA VZNIKU BANÍCKEHO SPOLKU SPIŠ (2007 – 2008)

Písal sa rok 2005, keď vzniklo Združenie baníckych spolkov a cechov Slovenska, ktorého úlohou bolo zachovávanie hmotného a nehmotného kultúrneho a industriálneho dedičstva, najmä baníckych a hutníckych tradícií a zvykov, a bansko-technických pamiatok na Slovensku, ako i podporovanie vzájomnej súdržnosti členov a partnerov združenia a uplatňovanie ich oprávnených spoločných záujmov.

Banícky spolok Spiš vznikol z iniciatívy skupiny odborníkov v oblasti baníctva, hutníctva, geologického a uránového prieskumu, múzejníctva a banského školstva v Spišskej Novej Vsi. Podnetom pre jeho založenie sa stala „Deklarácia o oživení starých tradícií, ob-

novení a zachovaní kultúrne-technického dedičstva Spiša“, podpísaná 19. októbra 2007 v Spišskej Novej Vsi.

Pracovné stretnutie so snahou založiť banícky spolok bolo 19. februára 2008 vo Ferčekovciach za účasti iniciátorov založenia spolku, pozvaných starostov spišských obcí s baníckou tradíciou, ako aj zástupcov Obvodného banského úradu Spišská Nová Ves, Fakulty BERG Technickej univerzity Košice, Štátneho geologického ústavu Dionýza Štúra, Múzea Spiša Spišská Nová Ves, firiem Ludovica Holding, Koral, s.r.o Spišská Nová Ves, Slozveolit, s. r. o. Spišská Nová Ves, Geoprieskum, s. r. o. Spišská Nová Ves, Uranpres, a. s. Spišská Nová Ves a Strednej

priemyselnej školy baníckej Spišská Nová Ves. Prítomní odsúhlasili zloženie prípravného výboru pre založenie spolku. Tento vypracoval „Programové ciele Banického spolku Spiš“ a „Dlhodobé zámery Banického spolku Spiš“. Súčasne sa Banický spolok Spiš prihlásil k historickému odkazu Banického bratstva sv. Barbory v meste Iglou, ktorého existencia je doložená listinou z 24. júla 1613.

Základné ciele, ktoré boli následne zapracované do stanov boli nasledovné:

- Cieľom banického spolku je zachovávanie a propagovanie histórie baníctva, úpravy a spracovania nerastov, ochrana technických pamiatok, zhromažďovanie, spracovanie a publikovanie informácií o histórii baníctva na Spiši. Cieľom spolku je tiež zachovávanie baníckych tradícií a zvykov a podpora ich rozvíjania inými subjektami.
- Banický spolok Spiš sa podieľa na koncepcii, verejnom pripomienkovaní a návrhu legislatívnych úprav banskej činnosti, ako i pri úprave starých baníckych diel a objektov pre muzeálne účely.
- Banický spolok propaguje predmet svojej činnosti na verejnosti formou článkov

v regionálnej tlači a v odborných periodikách, vo vydávaných publikáciách, organizovaním výstav a verejných expozícií.

Otvorenie SBM 2010

- Banický spolok Spiš spolupracuje so Združením baníckych spolkov a cechov Slovenska, Slovenskou banskou komorou a ďalšími podobne zameranými združeniami na Slovensku, alebo v zahraničí.
- Banický spolok Spiš spolupracuje s mestami a obcami s baníckou tradíciou ako s kolektívnymi členmi
- Banický spolok Spiš spolupracuje s orgánmi štátnej správy a samosprávy, s regionálnymi muzeálnymi inštitúciami, Obvodným baníckym úradom Spišská Nová Ves.

pokračovanie na strane 2

Jubilanti BS Spiš ROK 2020

- Júlia Maniaková 70 rokov
- Ing. Helena Veseleňaková 60 rokov
- František Stuhlák 70 rokov
- Ing. Vladimír Gburík 55 rokov
- Ing. Jaroslav Böhmer 70 rokov
- Ing. Boris Bartalský PhD. 60 rokov
- Lýdia Hornáčková – Želinská 65 rokov
- Emília Tryznová 65 rokov
- Ing. Zuzana Krempaská 60 rokov
- Ing. Ladislav Lučivjanský 60 rokov
- Ing. Ladislav Ertl 60 rokov
- Ing. Pavol Kubičár 85 rokov
- Agnesa Piatnicová 65 rokov
- Ing. Dušan Daniel 70 rokov
- Juraj Gudzan 70 rokov
- Robert König 70 rokov
- RNDr. Alexander Dirner, CSc. 70 rokov
- Mgr. Art. Igor Grega 70 rokov
- Ján Mlynár 75 rokov
- Ing. Ivan Tomko 70 rokov
- Ing. Pavol Hartl 75 rokov
- Ing. Štefan Tulipán 60 rokov
- Janka Kleinová 65 rokov
- RNDr. Karol Egyűd 75 rokov
- Terézia Vozárová 70 rokov
- Magdaléna Mučíková 65 rokov
- Ing. Miloš Jochman 60 rokov
- Ing. Dagmar Lobodová 60 rokov
- Lea Grečková 60 rokov
- Ing. Werner Nórbert 65 rokov
- Ing. Vladimír Čech 75 rokov

Členovia Banického spolku Spiš blahozelajú jubilantom a želajú im pevné zdravie, šťastie a ešte mnoho úspechov a pohody v rodine, ako i v spolku.

HISTÓRIA VZNIKU BANÍCKEHO SPOLKU SPIŠ (2007 – 2008)

pokračovanie zo strany 1

Dňa 11. júna 2008 Banický spolok Spiš bol oficiálne založený valným zhromaždením v prednáškovej sieni Galérie umelcov Spiša v Spišskej Novej Vsi.

Do Združenia banických spolkov a cechov vstúpil Banický spolok Spiš v roku 2008 a ako kolektívny člen sa stal i členom Slovenskej banskej spoločnosti.

Banický spolok Spiš je nezisková mimovládna nepolitická organizácia, ktorá združuje členov na báze dobrovolnosti zaujímavých sa o históriu a súčasnosť baníctva a s ním súvisiacich odvetví na Spiši.

Spolok svoju činnosť propaguje na verejnosti formou článkov v regionálnej tlači a v odborných periodikách, v televízií, vo vydávaných publikáciách, organizovaním

výstav a verejných expozícií so snahou o rozvoj turistického ruchu. K tomuto spolok vypracoval organizačný poriadok, kde prácu rozdelil do dvoch samostatných odborných sekcií a to sekcie histórie baníctva a sekcie tradičných banických podujatí.

V sekcií histórie baníctva vyhľadáva a zhromažďuje historické i súčasné poznatky o baníctve a s ním súvisiacich odvetviach hlavne na Spiši. Získané poznatky spracováva do projektov, štúdií, článkov, prednášok, ako i do odborných publikácií. Technické a hutnícke pamiatky navrhuje na ochranu, ako súčasť kultúrneho technického dedičstva, ale i na propagáciu turistického ruchu.

Sekcia v rámci rozvoja regionálnej banskej turistiky spolupracuje na projektoch Slovenská banská cesta a Slovenská

železná cesta, hlavne vytváraním a budovaním náučných posterov v banských obciach a na nich nadväzujúcich náučných chodníkov. Súčasne robí zber a archiváciu dokumentácie o banskej činnosti a starých banských mapách.

Sekcia tradičných banických podujatí organizuje tradičné banické oslavy, akými sú oslavy Banického dňa, Barborských slávností, šachtágy a iné. Usiluje sa o ich obnovu a zachovanie ako súčasť kultúrneho banického odkazu minulosti. Podieľa sa na organizácii činnosti súborov rozvíjajúcich tradičné zvyky, najmä banického speváckeho zboru. Vznik banického, pôvodne mužského banického spevokolu pri Banickom spolku Spiš, bol v roku 2008. Už v tom čase vystupovali záujemci o spev banických piesní pri rozličných

príležitostiach. Zo začiatku mal zbor 12 členov, väčšinou ľudí, venujúcich sa v minulosti baníckemu povolaniu. Banický spevácky zbor, ktorý sa už od začiatku zúčastňoval na kultúrnych podujatiach v meste, má snahu dôstojne reprezentovať zborový spev, založený na interpretácii piesní s banickou tematikou.

Od svojho založenia v roku 2008 spolok ako občianske združenie realizoval širokú škálu aktivít. Okrem organizovania cyklických podujatí osláv Dňa baníkov, Barborských slávností, výstav, prednášok, účasti členov na celoslovenských a medzinárodných banických stretnutiach, publikačnej činnosti, participácie na projekte Slovenská banská cesta to boli aktivity spojené s konkrétnymi udalosťami v konkrétnom čase.

Ing. Jozef Daniel

Osobnosť Spiša

pokračovanie zo strany 1

Je spoluautorom publikácií z histórie baníctva a banského práva na Spiši, z oblasti trhacích prác, ako i autorom publikácie „70 rokov Obvodného banského úradu v Spišskej Novej Vsi“, ktorá bola vydaná pri príležitosti 3. stretnutia banických miest a obcí Slovenska v roku 2010.

Za svoju prácu bol vyznamenaný viacerými banickými význameniami doma i v zahraničí. V roku 1989 mu bolo udelené prezidentom ČSFR štátne vyznamenanie „Za vynikajúcu prácu“. Ako prvému zahraničnému odborníkovi v trhacej technike mu bol v Maďarsku udelený Rad Gašpara Weindla za „Zásľuhu o rozvoj technológií s trhacou technikou“.

Aktívne pracoval v predsedníctve Slovenskej banickej spoločnosti, bol dlhoročným predsedom Slovenskej spoločnosti pre trhacie a vrtacie práce, bol spoluzakladateľom a členom Rudňianskeho Banického cechu, a spoluzakladateľom Banického spolku Spiš. Opustil nás v roku 2013.

–jd–

zrejme aj sídlila prvá administratíva združenia. Vstupom silného zoskupenia novoveských ťažiarov do Združenia hornouhorských ťažiarov 26. apríla 1765 sa ťažisko záujmových síl v združení preskupilo na sever, k čomu prispeli aj záujmy ťažiarov a obchodníkov z Levoče. Novovesťania s čoraz väčším úspechom presadzovali vlastné záujmy, opierajúce sa o hospodárske výnosy svojich ešte vždy bohatých baní. Stálym sídlom Združenia sa stala Spišská Nová Ves.

Združenie okrem spoločnej obchodnej politiky (vo vzťahu ku erárnemu výkupu medených a strieborných rúd, neskôr pri samostatnom obchode so zahraničím) podporovalo aj zhutňovanie vyťažených rúd vlastných členov v družstevných hutách (Fénix pri Margecnoch, Juraj v Hnilci), alebo súkromných hutách (Ján v Novoveskej Hute, Nikolaj v Slovinkách). Presadzovalo tiež výstavbu veľkých odvodňovacích štôlní ako Ladislav v Slovinkách a Rochus v Rudňanoch. Veľkým počínom bola výstavba huty Štefan pri Kluknave.

V druhej polovici 19. storočia baníctvo medených a strieborných rúd upadalo a nahradilo ho ťažba a spracovanie železozrúdného sideritu. Ložiska medených rúd sa vyčerпали, vyrobená med' nebola konkurencie schopná so svetovou produkciou pre vysoké náklady. Činnosť Združenia hornouhorských ťažiarov organizovaná skončila. O zrušení Združenia rozhodlo valné zhromaždenie 26. novembra 1895 v spišskej Novej Vsi.

Marián Jančura

Z NÚDZE CNOŠŤ

Poznáte to – ste v nejakej núdzi, kríze alebo ťažkostiach, ktoré potrebujete nejakou vyriešiť. Hľadáte riešenia, ktoré aspoň trochu pomôžu v takýchto neľahkých situáciách. Skúšate sa radiť alebo hľadať pomoc u toho i onoho, u tých skúsenejších, ale nikam to nevedie.

Bol to prípad aj môjho prvého (a jediného) riaditeľa. Dupal, hŕtal, špekuloval, možno niekoho aj prosil alebo žiadal, no nič to nepomáhalo. A potom zrazu iskra prerastajúca do žiary (ako keď si nedopatrením prstom „pichnete“ do oka) – oproti nemu ide „mlaďas“, ešte stále čerstvý absolvent školy a práve aj po odsľuzenej základnej vojenskej službe! To je ono (nemýlte sa, známe „To je ono“ spojené so štrnganím kľúčov prišlo až neskôr) on dostane za úlohu prezentovať smolnícky závod Železozrúdných baní v podnikovom periodiku. V škole sa naučil písať, slohové úlohy tam tiež mal povinné a vraj fotiť vie... Bingo!!! Ba nie, vtedy sa používalo zvanie „Hurááá“.

No a bol som v tom, lebo odporovať som si netrúfal (to viete, čerstvý absolvent vojenskej služby). Po pár dňoch mi na stole „pristála“ dohoda či zmluva (alebo čo to bolo) pre externého redaktora Banického slova, z ktorej mi vyplynuli mesačné povinnosti – krátke správy, články, fotky (nech mi je odpustené, ich presné počty si už nepamätám, veď vtedy to bol, myslím, rok 1983). Všetko popri plnení svojich riadnych pracovných povinností. A tak som sa stal novinárom, vlastne „novinárom“. Áno, presne podľa príslovia „Z núdze cnošť“.

Podpísať sa pod dohodu je jedna vec, ale napísať správu, článok ani nehovoriac, vec úplne iná. Bol to ako známe české „Nebe a dudy“. Asi do konca života nezabudnem na tú drinu, keď som tvoril svoju prvú správu. Mala len 14 riadkov, ale na to, aby som za ňou dal záverečnú bodku, som potreboval celé popoludnie!

Mesiace plynuli a aby som sa s tvorbou tak netrúfal, študoval som príspevky oveľa skúsenejších, ba až ostrieľaných externých redaktorov z Rudnianska, Rožňavy a Nižnej Slanej, ale aj redakčnej „vrchnosti“ Banického slova. Z ich tvorby som pobral aké-také „rozumy“ a pomaly sa zlepšoval v tvorivej zbehlosti. Nechýbali ani školenia s odborníkmi.

Stávalo sa, že ak redakcia mala na stole „príspevkové suchoty“, externistom sa na stoloch „rozdrnčali“ telefóny (mal som vtedy ešte taký masívny čierny, bakelitovej konštrukcie. Nepoznáte? Nech sa páči do múzea) s požiadavkou obratom dodať niečo, čo pomôže naplniť stránky ich vysvedčenia (ďalšieho čísla Banického slova). Kolegiálna spolupatričnosť, zmluvný záväzok, ale aj profesionálna hrdosť (neprezradte ma, ale v takých chvíľach už som si aj nahovárал, že moje výtvory asi nie sú na zahodenie...) mi nedovoľovali postaviť sa „na zadné“. A tak som vzal pero (osobný počítač v tom čase bol čosi ako vzdialený teoretický výmysel a kybernetika bola považovaná za paveldu), alebo fotočíslo a rýchlo pomohol zaplniť biely miesta tvoriacich sa novín.

Niekedy tak hŕtam, že ktovieakto ďaleko by to bolo so mnou takto zašlo, nebyť udalostí roka 1989. Nie, politikom som sa nestal, taká „móda“, keď novinári sa stávajú politikmi prišla o niečo neskôr. Ale to už je o niečom inom.

Marián Kellner (MKR)

PROFILY BANSKÝCH SPOLOČNOSTÍ PÔSOBIACICH NA SPIŠI

Združenie hornouhorských ťažiarov

Združenie hornouhorských ťažiarov ako dobrovoľný a účelový spolok niekoľkých desiatok súkromných ťažobných spoločností nemá v montánej histórii obdobu. Túto integráciu síl, mozgov a spoločnej obchodnej stratégie drobných banských podnikateľov pôsobiacich v regiónoch Spiš, Gemer a Abov s dominantnou pozíciou spišských ťažiarov, ktorá vznikla ako reakcia na štátno diktované podmienky obchodu s meďou v 18. storočí a obštalá v konkurenčnom boji s erárnym podnikaním v Smolníku, musíme vnímať ako jeden z najvýznamnejších prejavov banskej samosprávnej emancipácie spišských banských podnikateľov.

Problematiku vzniku a pôsobenia Združenia zachytáva publikácia Adolfa Münnicha, novoveského odborníka v baníctve s názvom *Geschichte Oberungarischen Waldburgerschaft*, (vydaná v Igllove-Spišskej Novej Vsi v roku 1895).

História Združenia trvala jeden a pol storočia, čo svedčí o integrite, riadiacej a odbornej zdatnosti i diplomatických schopnostiach člených predstaviteľov Združenia.

Vzniklo v decembri v roku 1748 z vôle „zhromaždených spojených valdburgských ťažiarstiev“ v Mníšku nad Hnilcom. Iniciátorom založenia a prvým vrcholným predstaviteľom bol Gelníčan Anton Roll. Združenie malo spočiatku jednoduchú „spolkovú“ štruktúru s voleným vrchným predstaviteľom (predsedom) a volenými členmi výboru so špecializáciou sa na konkrétne oblasti činnosti. Vrcholným orgánom bolo valné zhromaždenie zástupcov všetkých

združených ťažiarstiev, pričom hlasovacie právo bolo limitované množstvom zamenenej (do erárnej huty predanej) medenej rudy. Hlasovať teda mohli iba bohatšie a produktívnejšie ťažiarstva, pričom schopnosť presadiť si takéto hlasovacie právo bolo vysoko cenená a opakovane zdôrazňovaná v listinných záznamoch u jednotlivých ťažiarstiev.

Združenie hornouhorských ťažiarov prešlo vývojom od defenzívne zameranej organizácie k aktívne pôsobiacej, vnútorné stále viac diferencovanej organizácii a neskôr postupne sa meniace na (moderným jazykom povedané) samostatný podnikateľský subjekt, ktorý vlastnil huty a lesy, mal stále sídlo a zriadil si vlastný administratívny aparát. Došlo k špecializácii sa činnosti vedenia Združenia na riadiacu, administratívnu, obchodno-ekonomickú a odbornú zložku. Posty špecialistov v 19. storočí zastávali vzdelaní a skúsení odborníci na baníctvo, hutníctvo a lesné hospodárstvo, zvyčajne absolventi Banskej akadémie Banská Štiavnica, prípadne zahraničných univerzít. Vo vedúcej funkcii sa vystriedali významní doboví banskí podnikatelia, ako Anton Roll, Ján Michal Glatzinger, Pavol Kecskes, Tomáš Gerhart, Juraj Andrassy (po dobu 46 rokov), Eduard Zsedényi, Artúr Probstner a Artúr Wieland.

V ranej fáze Združenia hornouhorských ťažiarov sa ťažisko jeho členstva nachádzalo v Hnilckej doline v mestechkách Mníšek nad Hnilcom, Švedlár a Gelnica. Centrom činnosti bol Mníšek nad Hnilcom, kde sa väčšinou odohrávali valné zhromaždenia a kde

Vznik a vývoj Banských stavieb závodu 100 v Rudňanoch

Prvé pôsobenie Banských stavieb n.p. na Spiši ako organizačná jednotka - prevádzka je zaznamenané v rokoch 1952 až 1954 s pracoviskami v Slovinkách, Rudňanoch a Novoveskej Hute

Banské stavby n.p. závod Rudňany vznikol dňa 21. októbra 1960 z podnetu požiadavky výstavby banských diel v pôsobnosti podniku Železorzudných baní a sprístupňovania nových ložísk pre podnik Geologický prieskum v Spišskej Novej Vsi. Sídлом závodu bola bývalá administratívna budova vedenia závodu ŽB Rudňany a od roku 1965 administratívna budova na šachte Mier.

Prvou rozsiahlejšou objednávku ŽB n.p. v Spišskej Novej Vsi bola Otvárka bane Rudňany - Mier pod X. horizont. Súbežne s prehlbovaním šachty Mier boli zahájené aj prípravné práce na hĺbení novej jamy - šachty Západ a 5RP II.

V prvých rokoch existencie závodu tento disponoval pre realizáciu bansko-stavebných prác len kolektívami pracovníkov - hĺbičov. Tento sortiment prác mal však nesmierne dynamický nárast. V období týchto rokov pracovníci závodu hĺbili súčasne 7 šachtí.

V Rudňanoch - v liatom betóne hĺbenie jamy Rudňany-Západ, prehlbovanie jamy Mier, hĺbenie jamy 5RP II.

V Slovinkách - prehlbovanie jamy Dorotea, ktorá bola vystužená drevenou výstužou (grancami) obdĺžnikového prierezu po 25. hor. a od tohto horizontu v tvárnicevej výstuži kruhového prierezu \varnothing 400 cm a hĺbenie jamy Emil II kruhového prierezu \varnothing 400 cm v liatom betóne. Na Poráči hĺbenie jamy Poráč v tvárnicevej výstuži a hĺbenie jamy Zlatník.

V tomto období závod úspešne zvládol dostupné technológie hĺbenia a pri ich realizácii dosahoval pozoruhodné výkony - npr. v tvárnicevej výstuži 40 hlm / mesiac v liatom betóne až 80 hlm / mesiac.

Osvojením si technológií hĺbenia závod rozšíril svoju činnosť aj mimo región Spiša a svoje skúsenosti využíva i na hĺbení slepej jamy Sádlovská v Rožňave a jamy Rudník-Mier v Rožňavskom Bystrom. Nemožno opomenúť ani komplikované prehlbovanie centrálnej jamy Pech v grancovej drevenej výstuži v Smolníku.

V druhej polovici šesťdesiatych rokov závod postupne začal rozširovať svoju bansko-stavebnú činnosť aj na raziene horizontálnych, dovrchných a úpadných banských diel - prekopov, chodieb, komínov a veľkopriestorových podzemných diel. V tomto období bol závod BS 100 Rudňany jedným z najdislokovanejších závodov podniku Banské stavby n.p. Prievidza na úze-

mi východného Slovenska, s banskými úsekmi a pracoviskami v Rudňanoch, Rožňave, Slovinkách, Košiciach a Zbudzi. Významnú úlohu tu zohral okrem otvárkovej železorzudných a medených rúd v Rudňanoch, Smolníku a Slovinkách aj prechod z povrchového dobývania magnezitu na podzemné dobývanie na ložisku Bankov v Košiciach.

Svoje pracovné kapacity využíva aj na budovaní povrchových objektov na výstavbe Kovohút v Krompachoch a preložke Myslavského potoka do vodnej nádrže Bukovec.

Na konci šesťdesiatych a začiatkom sedemdesiatych rokov rozširuje závod svoju sortimentnú činnosť aj na výstavbu podzemných pivníc vo Viničkách, rekonštrukcii hradných studní na Devíne a Červenom Kameni, bansko-stavebné práce pre Vápenku Margecany, geologicko-prieskumné práce pre národné podniky GP Spišská Nová

razení 19. hor. šachty 5RP II. v Rudňanoch a pri hĺbení jamy Adam-Eva v Slovinkách.

V roku 1971 pracovníci závodu sa podieľali na raziení prieskumnej štólne Katarína pre stavbu PVE Čierny Váh a od roku 1976 až 1981 na raziení podzemných privádzačov tejto stavby, ktorá z technickej, technologickej, organizačnej a objemovej náročnosti bola najdôležitejšou stavbou nielen závodu ale aj celého podniku Banských stavieb. Po úspešnom ukončení podzemných častí PVE bolo kolektívu pracovníkov závodu 100 v Rudňanoch udelené najvyššie štátne vyznamenanie „Rad práce“.

Na prelome sedemdesiatych a osemdesiatych rokov mal závod až 480 pracovníkov.

V osemdesiatych rokoch pôsobil závod svojím tradičným sortimentom bansko-stavebných prác rozšíreným o raziene komínov pomocou elektrickej raziacej plošiny STH 5E švédskej výroby

Na ložiskách železorzudných a medených ložísk sa realizovali bansko-stavebné práce na hĺbení jamy Gelnica - Thurzov o celkovej hĺbke 485 hlm a 6 ks nárazísk na 21, 25, 27, 29, 31 a 33. horizonte.

V Slovinkách sa hĺbila slepá jama Andrej s technológiou rozširovania predvrtu vyvrtného súpravou Robins, výlom a výstuž definitívnej strojovne a montáž ťažného stroja, rozfáranie 23. horizontu Andrej II a rozfáranie 25. horizontu na jame Dorotea.

V Rudňanoch to boli práce na raziení 28. horizontu jamy Západ, montáž narážacích zariadení 25. a 28. horizontu, raziene zoradiska vozov, čerpacej stanice a vodných chodieb. Raziene novej dopravnej chodby - prekopu Rochus k jame Západ z NZ.

Časť volných pracovných kapacít presunul závod do Prahy, kde sa realizovali raziace a výlomové práce na podzemných objektoch slúžiacich pre výstavbu metra na trase II.B, betonáž a pokládka definitívneho koľajového zvršku na traťových tuneloch Metra.

Skúsenosti s výstavbou PVE Čierny Váh boli uplatnené aj na raziení prístupovej chodby podzemného kabelového kanála a šikmého komína prečerpávacej vodnej elektrárne PVE Dlouhe Stráne a raziení 660 bm dlhého komína s raziacou plošinou STH 5E vo Vykmanove pre závod VDUP Ostrov nad Ohre.

Delimitáciu podniku Banské povrchové stavby š.p. v rámci VHJ RBMZ a včlenením pracovníkov, majetku a rozpracovaných zákaziek do podniku Banské stavby š.p. od 1. 1. 1988 rozšíril závod Rudňany svoju činnosť aj na výstavbu povrchových objektov. Z tých najdôležitejších môže spomenúť výstavbu sociálnej budovy, kompresorovne, zámočnických dielni a inžinierskych sietí na stavbe Fichtenhübel pre ŽB závod Smolník, výstavbu povrchových objektov úseku Velká Trňa a dostavbu hospodárskeho dvora na Leteckej ulici v Spišskej Novej Vsi závodu BS Rudňany.

Z dôvodu výrazného poklesu objemu bansko - sta-

vebných prác v Rudňanoch od roku 1989 bola správa závodu presťahovaná do prenejatej budovy ŠM na Zimnej ulici v Spišskej Novej Vsi a po dostavbe objektov HD, od novembra 1990 až do zrušenia závodu, vo vlastných priestoroch na Leteckej ulici v Spišskej Novej Vsi.

Počas celej existencie a pôsobenia závodu 100 Rudňany sa jeho pracovníci okrem bansko-stavebných prác na tuzemských pracoviskách podieľali aj na zahraničných pracoviskách, predovšetkým v SRN na ťažbe čierneho uhlia v regióne Ibbenbüren spoločnej krajiny Severné Porýnie-Vestfálsko. V najsevernejšom nemeckom kamennouhoľnom regióne sa uhlie dovoľovalo až z hĺbky 1545 metrov a Nord-schacht (Severná šachta) patrila medzi najhlbšie bane Európy.

Poklesom zákaziek bansko - stavebných prác pre Železorzudné bane š.p., Slovenské magnezitové závody š.p. a Geologický prieskum š.p. bola na prelome 80-tych a 90-tych rokov orientovaná činnosť závodu na realizáciu a rekonštrukciu inžinierskych diel z ktorých môžeme spomenúť - výstavbu kanalizačného zberača Krompachy, rekonštrukcia priehradného múru vodného diela Orava, rekonštrukcia vetracej šachty železničného Bujanovského tunela, raziene obtokovej štólne vodnej nádrže Ružín a v Koželužňoch Bošany sánacia betónových konštrukcií haly a namáčacích nádrží usní odstránením skorodovaného betónu vysokotlakovou vodou a následne obnovou betónových rekonštrukcií technológiou striekaného betónu.

Počas pôsobenia a existencie závodu Banské stavby na Spiši tento zamestnával v priemere 275 pracovníkov

Zmenou vlastníckych vzťahov, organizačnej štruktúry Banských stavieb, a. s. Prievidza a prechodom na dvojstupňové riadenie bol k 1. 1. 1992 závod 100 Banských stavieb v Spišskej Novej Vsi zrušený.

Ing. Ivan Tomko

Hĺbenie novej šachty v Gelnici - Thurzov nar. 31 horizont

Ves a IGHP Žilina.

V sedemdesiatych rokoch činnosť závodu výrazne ovplyvnili inovácie technológií osvojenie si celého radu nových moderných technológií používaných pri výstavbe banských diel. Pri realizácii bansko-stavebných prác ako aj na povrchových prácach sa začali stále viac uplatňovať technológie tlakovej betonáže, striekané betóny, injektáže, pretláčacie súpravy vyvinuté technickým rozvojom podniku Banské stavby. Tieto technológie boli úspešne aplikované závozom pri raziení horizontálnych diel na otvárkovej magnezitového ložiska v Košiciach. V menšej miere aj pri

a vzduchových plošín RP domácej produkcie.

Na otvárkovej sprístupnení magnezitového ložiska Medvedza a Banisko v Košiciach to bolo raziene smerych chodieb, vodných chodieb a ČS na 6. hor., po vyhlbení Centrálnej jamy na bani Bankov, raziene prekopov pre otvárkovej ložiska Banisko, hĺbenie základkového komína v lome, prehlbenie jamy Východ K IV na 8. hor., výmena výstroje šachty Východ a raziene komínov na V. horizonte ložiska Medvedza.

Na otvárkovej antracitového ložiska Velká Trňa - raziene úpadnice, 1. a 2. horizontu a overovacích prekopov na mocnosť antracitových slôj.

BANÍCKA VEREJNÁ ZBIERKA 2020

Dátum začatia zbierky: 1. 8. 2020

REGISTROVANÉ ČÍSLO ZBIERKY: 805-2020-010934

Účel: Financovanie vonkajšej banskej expozície (ako súčasť multifunkčného banícko-energetického centra)

Bližšie informácie:

www.banickyspolokspis.sk www.spiskanovavah.eu

Budeme vďační, ak nás podporíte. Zdar boh!

Cieľ Banického spolku Spiš je zachovanie kultúrnych hodnôt a výpomoc pri projekcii banskej mapy a banskej lávky mestu (na mieste pôvodnej banskej osady Klopp Orth z roku 1783).

Transparentný účet zbierky - Prima banka
SK15 560000003446533008

Spomínáme – 10 rokov od 3. stretnutia baníckych miest a obcí Slovenska v Spišskej Novej Vsi.

V roku 2020, v čase zúriaceho COVID-19, keď sa nemohlo zorganizovať ani plánované 13. stretnutie v Prešove, musel i banický spolok

banický cech, Rochus rozvoj Spiša, Spolok Permon Mariánka, obce Vyšná Boca, Nižná Boca a Malužina, Obec Cígel, Obec Mlynky, Obec Hnilčík,

Členovia spolku boli súčasťou organizačného výboru zriadeného mestom, podieľali sa na 3 výstavách s banskou tematikou v mestských kultúrnych inštitúciách. Spolok organizačne pripravil odhalenie pamätných tabulí umiestnených na sídlach bývalých banských úradov a súdov v Levočskej ulici 1 a na Letnej ulici 68. Podieľal sa na odhalení plastiky, diela akademického sochára a pedagóga Imricha Svitanu pri budove Strednej priemyselnej školy na Markušovskej ulici, na pamiatku 60. výročia založenia stredného banického a geologického školstva v Spišskej Novej Vsi. Súčasťou programu bolo verejné predstavenie publikácie Mariána Jančuru „Baníctvo mesta Spišská Nová Ves“. Vrcholom programu bol veľkolepý slávnostný šachtág v koncertnej sále Redu-

ným menom novoveštana Jonáša Andreja Czirbesza, prvého známeho zdolateľa tohto štítu a pečiatka s ban-

(s možnosťou fárať na poslednej fungujúcej východoslovenskej šachte), do Novoveskej Huty (s návštevou sadrovcovej

Spiš utlmiť svoju činnosť. Preto aspoň takto si pripomeňme jednu z najväčších akcií spolku a mesta, 3. Stretnutie baníckych miest a obcí Slovenska v Spišskej Novej Vsi.

Tretie stretnutie baníckych miest a obcí Slovenska organizované mestom Spišská Nová Ves a BSS sa uskutočnilo v dňoch 27. až 28. augusta 2010. Nad stretnutím prevzal záštitu predsedu Košického samosprávneho kraja Zdenek Trebulka. Pozvanie na stretnutie prijal prezident Slovenskej republiky **Ivan Gašparovič**. Na tretie stretnutie banských miest a obcí Slovenska prišlo viac ako tisíc zástupcov miest, baníckych spolkov a cechov. Okrem Slovákov aj baníci z Česka, Poľska a Maďarska, ktorí sa zúčastnili skvele zorganizovaného banického sprievodu. Stretnutia sa zú-

Obec Slovinky, Mesto Gelnica, Mesto Most, Obec Nálepokovo, Mesto Horní Slavkov, Huta a banický spolok Bratstvo, Slovenské banské múzeum

Pred mesiacom sme sa rozlúčili so spišským diecéznym biskupom Mons. Štefanom Sečkom, veľkým priateľom BSS. Česť jeho pamiatke!

Banská Štiavnica, Slovenské združenie výrobcov kameniva, Sabar Markušovce, Matrix Slo-

ty, uskutočnený 27. augusta večer, ktorý viedol Ing. Ján Boroška. V prezidiálnej tablici zasadli významné osobnosti, skok cez kožu absolvovali Ján Szollos, podpredseda Košického samosprávneho kraja, Alva Kuestermayer, zástupca firmy Tournigen Energy, Branislav Ondruš, poslanec Národnej rady SR a Ing. Jozef Jančok, podnikateľ v opálových baniach Dubník. Zvlášť pôsobivý bol banický sprievod mestom.

Spolok sa podieľal na príprave a slávnostnej vernisáži spoločnej výstavy fotografií banských diel Miloša Greisela a výtvarných diel spišsko-novoveských amatérskych umelcov tematicky zameraných na baníctvo. Pri príležitosti 3. Stretnutia boli vydané príležitostné poštové pečiatky s motívom Kriváňa, s uvede-

skej novoveskej osady Klopp Orth. Druhá pečiatka nesie motív sv. Barbory, patrónky baníkov a prenesene symbol samotného celoslovenského stretnutia baníkov. Autorom pečiatok bol výtvarník a rytec Rudolf Cigánik. Medzi fakultatívne programy patrili exkurzie záujemcov spomedzi účastníkov stretnutia do bane v Poráči

(bane), do Gelnice a do Hnilčíka, ale i realizáciu výstupu na Kláštorisko vodopádmi Kláštornej rökliny, spojenú s prednáškou o tomto historickom mieste Spiša.

Stretnutie bolo vysoko hodnotené a v histórii stretnutí patrí medzi najvýznamnejšie, s najlepšie zorganizované.

Ing. Jozef Daniel

Za štyri desaťročia vyšlo BANÍCKE SLOVO v mnohomiliónovom náklade

Milí priatelia baníctva, podnikové noviny pod názvom Banícke slovo začali vychádzať v roku 1960 ako týždenník pre pracujúcich národného podniku Železodrodné bane. Redakcia bola zriadená pri podnikovom riaditeľstve v Spišskej Novej Vsi. Noviny však mali svojich spolupracovníkov a dopisovateľov vo všetkých závodoch podniku a v čase jeho rozmachu vychádzali vo viac ako osemtisícovom náklade. Patrili medzi najväčšie podnikové noviny na Slovensku.

Pri postupnom útlme baníctva klesal aj počet zamestnancov a zároveň aj počet výtlačkov, znižovala sa i periodicita BS. Posledné výtlačky sa v archíve zachovali z prvého roku nového tisícročia, to už bolo BS dvojmesačníkom.

Počas svojej viac ako štyridsaťročnej existencie vyšlo viac ako desať miliónov výtlačkov Banického slova. Vo vedení Banického spolku Spiš skrla myšlienka, že by stálo za to -nadviazať na túto bohatú tradíciu a obnoviť aspoň symbolicky po takmer dvadsiatich rokoch „prerušenia“ jeho vydávanie. Nie z nostalgie, ale hlavne pre informovanie verejnosti, najmä mladšej generácie, o bohatých tradíciách a histórii baníctva v regióne. Preto sa na jeho stránkach dočítate aj o existencii iných firiem spojených s banskou činnosťou, ktorá bola po dlhé storočia podstatným faktorom rozvoja nášho regiónu.

Držite v ruke prvé číslo obnoveného periodika, ktoré by malo vychádzať ako občasník so symbolickým nákladom, ale s rozšíreným názvom, ktorý dáva novinám regionálny rozmer. Okrem tlačenej formy si Banícke slovo Spiš budete môcť prečítať aj na internetovej stránke Banického spolku Spiš. Privítame príspevky všetkých autorov, ktoré môžete zasielať na adresu jvolny@zoznam.sk.

Ján Volný, jeden z posledných redaktorov

častnili Malokarpatský banický spolok Pezinok, Mesto Stribro, Obec Poráč, Spolok Severočeských havírů, Mesto Nováky, Mesto Handlová, Spolok priateľov baní Nováky, Banický cech Slovinky, Mesto Příbram, Mesto Pezinok, GBS Bratstvo Rožňava, Magyar Bányászati és Foldtani Hivatal, Banícke Bratstvo „Herregrund“ Špania dolina, Spolok Prokop Příbram, Banskostíavnicko-hodrušský spolok, Kremnický banický spolok, Zarząd Główny i Techników Górnicwa, Banskobystrický banický cech, Dúbravský banický cech, Košický banický cech, Bratislavský

vakia, s. r. o. Spišská Nová Ves a ďalší tu nomenovaní.

Banický spolok Spiš na organizácii podujatia participoval významným spôsobom.

